דכתיב 1 ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכתיב 2 ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ה)כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי בו בעי למיהדר כיון דהרהר בדעתיה למיהדר קפצה ליה ארעא מיד ויפגע במקום [א] דבר אחר ו)אין פגיעה אלא תפלה שנאמר 3 ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי וילן שם כי בא השמש בתר דצלי בעי למיהדר אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני יפטר בלא לינה מיד בא השמש והיינו דכתיב 4 ויזרח לו השמש וכי לו בלבד זרחה והלא לכל העולם כולו זרחה אלא א"ר יצחק שמש שבא בעבורו זרחה בעבורו ומנלן דכלה זרעיה דדוד דכתי' 5 ועתליה אם אחזיהו ראתה כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה והא אשתייר ליה יואש התם נמי אשתייר אביתר דכתיב 6 וימלט בן אחד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר אמר רב יהודה אמר רב אלמלא ז)(לא) נשתייר אביתר לאחימלך בן אחיטוב לא נשתייר מזרעו של דוד שריד ופליט אמר רב יהודה אמר רב בא עליהם סנחריב הרשע בארבעים וחמשה אלף איש בני מלכים יושבים בקרונות של זהב ועמהן שגלונות וזונות ובשמנים אלף גבורים לבושי שריון קליפה ובששים אלף אחוזי חרב רצים לפניו [ב] והשאר פרשים וכן באו על אברהם וכן עתידין לבוא עם גוג ומגוג במתניתא תנא אורך מחנהו ארבע מאות פרסי רחב צואר סוסיו ארבעים פרסי סך מחנהו מאתים וששים ריבוא אלפים חסר חד בעי אביי חסר חד ריבויא או חסר חד אלפא או חסר מאה או חסר חד תיקו תנא ראשונים עברו בשחי שנאמר 7 וחלף ביהודה שטף ועבר אמצעיים עברו בקומה שנאמר עד צואר יגיע אחרונים העלו עפר ברגליהם ולא מצאו מים בנהר לשתות עד שהביאו מים ממקום אחר ושתו שנאמר 8 אני קרתי ושתיתי מים וגו' והכתיב 9 ויצא מלאך ה' ויכה במחנה אשור מאה ושמנים וחמשה אלף (ויקומו) [וישכימו] בבקר והנה כלם פגרים מתים אמר ר' אבהו הללו ראשי גייסות הן אמר רב אשי דיקא נמי דכתיב 10 במשמניו רזון בשמינים דאית בהו אמר רבינא דיקא נמי דכתיב 11 וישלח ה' מלאך ויכחד כל גבור חיל ונגיד ושר במחנה וגו' ויבא בית אלהיו ומיציאי מעיו שם הפילוהו בחרב שמע מינה במה הכם רבי אליעזר אומר ביד הכם שנאמר 12 וירא ישראל את היד הגדולה היד שעתידה ליפרע מסנחריב רבי יהושע אומר באצבע הכם שנאמר 13 ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלהים היא היא אצבע שעתידה ליפרע מסנחריב ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר אמר לו הקב"ה לגבריאל מגלך נטושה אמר לפניו רבונו של עולם נטושה ועומדת משששת ימי בראשית שנאמר 14 מפני חרבות נדדו ח)וגו' ר' שמעון בן יוחי אומר אותו הפרק זמן בישול פירות היה אמר לו הקב"ה לגבריאל כשאתה יוצא לבשל פירות הזקק להם שנאמר 15 מידי עברו יקח אתכם כי בבקר בבקר יעבור ביום ובלילה והיה רק זועה הבין שמועה וגו' אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי אגב אורחך לבעל דבבך אישתמע ויש אומרים בחוטמן נשף בהן ומתו שנאמר 16 וגם נשף בהם ויבשו ר' ירמיה בר אבא אמר כפיים ספק להם ומתו שנאמר 17 וגם אני (הכתי) [אכה] כפי אל כפי והניחותי חמתי ר' יצחק נפחא אמר אזנים גלה להם ושמעו שירה מפי חיות ומתו שנאמר 18 מרוממתך נפצו גוים וכמה נשתייר מהם רב אמר ט)עשרה שנאמר 19 ושאר עץ יערו מספר יהיו ונער יכתבם כמה נער יכול לכתוב עשרה ושמואל אמר תשעה שנאמר 20 ונשאר בו עוללות כנוקף זית שנים שלשה גרגרים בראש אמיר ארבעה חמשה בסעיפיה ר' יהושע בן לוי אמר ארבעה עשר שנאמר שנים שלשה [וכו'] ארבעה וחמשה רבי יוחנן אמר חמשה סנחריב ושני בניו נבוכדנצר ונבוזר אדן נבוזר אדן גמרא נבוכד נצר דכתיב 21 ורוה דרביעאה דמי לבר אלהין ואי לאו דחזייה מנא הוה ידע סנחריב ושני בניו דכתיב 22 ויהי הוא משתחוה בית נסרוך אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו הכוהו בחרב אמר רבי אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו דכתיב 23 ביום ההוא יגלח ה' בתער השכירה בעברי נהר במלך אשור את הראש ושער הרגלים וגם את הזקן תספה אתא קודשא בריך הוא ואדמי ליה כגברא סבא א"ל כי אזלת לגבי מלכי מזרח ומערב דאייתיתינהו לבנייהו וקטלתינהו מאי אמרת להו אמר י)להו ההוא גברא בההוא פחדא נמי יתיב אמר ליה היכי נעביד א"ל זיל

ושני

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. אלמא בא לחרן וכתיב ויפגע במקום שעדיין לא הגיע לחרן שהיה עדיין בבית אל: **שהתפללו בו אבותי.** אברהם ויצחק י)(אברהם דכתיב ויעתק משם [בראשית יב] יצחק אין מקרא בידי): **הרהר בדעתיה למהדר.** למקום: **קפצה ליה ארעא.** והיה שם מיד וקרא מוכיח דכתיב ויפגע במקום שהמקום פגעו ושקפצה לו הארץ ונתקרב לו המקום: הכי גרסינן **ד"א אין פגיעה אלא תפלה.** ונראה למורי דהכא לא מיגרסא הך מילתא: בית אל זה ירושלים חרן חוץ לארץ: **כי בא השמש.** ויבא השמש לא נאמר אלא כי בא השמש דמשמע שהיה דעתו לחזור כי עוד היום גדול כיון שראה כי בא השמש לן: **ויזרח לו השמש.** משמע השמש שהיה לו כבר שבא בשבילו כבר: **ומנ"ל דכלה זרעיה דדוד.** כדאפיך גלותיה: **התם נמי אשתייר אביתר.** מכהני נוב: **שגלונות.** מלכות: **על אברהם.** כשנלחם בד' מלכים: **בעי אביי.** האי חסר חד היכי קאמר אי חסר חד רבוא וכו': **ראשונה.** כת ראשונה מחיל של סנחריב: **עברו בשחי.** שטו הסוסים בירדן ונתמעטו המים עד שעברו: **אמצעיים בקומה.** זקופה ולא היו המים מגיעין אלא עד הצואר יגיע: **שחי.** כמו שחו: **העלו עפר ברגליהם.** שלא היה שם מים כל עיקר: **קרתי.** לשון מקור: ה"ג **ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור אמר רבי וכו'** ולא גרסינן **והא כתיב ויצא מלאך ה'.** אלמא כל המחנה אשור אינו אלא קפ"ה אלף ולעיל קתני מאתים וס' רבוא: **הללו.** קפ"ה אלף ראשי גייסות נגידי החיל שכן עולה לחשבון לכדאמרינן ארבעים וחמשה אלף בני מלכים שמנים אלף גבורים ששים אלף אחוזי חרב הרי קפ"ה אלף אבל האחרים שמתו אין מספר כדאמר והשאר פרשים אין מספר: **במה הכם.** המלאך: **ביד הגדולה.** יד הגדולה לא נאמר אלא היד דמשמע היד שעתידה וכו': **מגלך נטושה.** שחוזה מגלך להרוג את אלו: **גבריאל.** ממונה על בשול הפירות: **הזקק נאלו.** לחיל סנחריב להרגן: **אגב ארחך.** כשתלך לדרכך לפי תומך: **לבעל דבבך אשתמע.** לשונך המרצה והפמידו: **נשף.** נפח: **עשרה.** שהנער יכול להטיף טיפה של דיו והיינו יו"ד שנשארו עשרה: **ושמואל אמר תשעה ונשאר בו עוללות כנוקף זית.** שאין נשארין בו אלא דבר מועט שנים או שלשה גרגרים בראש אמיר כן לא ישתייר במחנהו אלא דבר מועט וכמה ארבעה וחמשה בסעיפיה פוריה ארבעה וחמשה והיינו תשעה: **י"ד שנים ושלשה ארבעה וחמשה.** ר' יוחנן מקרא לא דייק להו אלא הכי קאמר הללו חמשה נשתיירו מהן סנחריב ושני בניו וקרא משמע כנוקף זית דמשייר מעט בראש ענף שנים או שלשה גרגרים כך ישתייר לו מעט ד' או ה': **נבוכדנצר דכתיב.** גבי [חנניה] מישאל ועזריה תוארו ורויה די רביעאה דמי לבר אלהין אלמא דחזא גבריאל והכירו בכבשן: **סנחריב ושני בניו דכתיב ויהי הוא משתחוה בית וגו':** **אי אפשר לאמרו.** שהקדוש ב"ה בעצמו גלחו לסנחריב: **דלייתיתינהו לבנייהו.** כדאמרינן שהביא עמו ארבעים וחמשה אלף בני מלכים:

אמטי

תורה אור

1. ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה: בראשית כח י
2. ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא: בראשית כח יא
3. ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי כי אינני שמע אתך: ירמיהו ז טז
4. ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צלע על ירכו: בראשית לב לב
5. ועתליה אם אחזיהו ראתה כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה: מלכים ב יא א
6. וימלט בן אחד לאחימלך בן אחטוב ושמו אביתר ויברח אחרי דוד: שמואל א כב כ
7. וחלף ביהודה שטף ועבר עד צואר יגיע והיה מטות כנפיו מלא רחב ארצך עמנו אל: ישעיהו ח ח
8. אני קרתי ושתיתי מים ואחרב בכף פעמי כל יארי מצור: ישעיהו לז כה
9. ויצא מלאך יי ויכה במחנה אשור מאה ושמנים וחמשה אלף וישכימו בבקר והנה כלם פגרים מתים: ישעיהו לז לו
10. לכן ישלח האדון יי צבאות במשמניו רזון ותחת כבדו יקד יקד כיקוד אש: ישעיהו י טז
11. וישלח יי מלאך ויכחד כל גבור חיל ונגיד ושר במחנה מלך אשור וישב בבשת פנים לארצו ויבא בית אלהיו ומיציאי מעיו שם הפילהו בחרב: דברי הימים ב לב כא
12. וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה יי במצרים וייראו העם את יי ויאמינו ביי ובמשה עבדו: שמות יד לא
13. ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלהים הוא ויחזק לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר יי: שמות ח טו
14. כי מפני חרבות נדדו מפני חרב נטושה ומפני קשת דרוכה ומפני כבד מלחמה: ישעיהו כא טו
15. מדי עברו יקח אתכם כי בבקר בבקר יעבר ביום ובלילה והיה רק זועה הבין שמועה: ישעיהו כח יט
16. אף בל נטעו אף בל זרעו אף בל שרש בארץ גזעם וגם נשף בהם ויבשו וסערה כקש תשאם: ישעיהו מ כד
17. וגם אני אכה כפי אל כפי והנחתי חמתי אני יי דברתי: יחזקאל כא כב
18. מקול המון נדדו עמים מרוממתך נפצו גוים: ישעיהו לג ג
19. ושאר עץ יערו מספר יהיו ונער יכתבם: ישעיהו י יט
20. ונשאר בו עוללת כנקף זית שנים שלשה גרגרים בראש אמיר ארבעה חמשה בסעפיה פריה נאם יי אלהי ישראל: ישעיהו יז ו
21. ענה ואמר הא אנה חזה גברין ארבעה שרין מהלכין בגוא נורא וחבל לא איתי בהון ורוה די רביעאה דמה לבר אלהין: דניאל ג כה
22. ויהי הוא משתחוה בית נסרך אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו הכהו בחרב והמה נמלטו ארץ אררט וימלך אסר חדן בנו תחתיו: מלכים ב יט לז
23. ביום ההוא יגלח אדני בתער השכירה בעברי נהר במלך אשור את הראש ושער הרגלים וגם את הזקן תספה: ישעיהו ז כ

מסורת הש"ס

א) חולין צא:, ב) [ברכות כו: תענית ז: ת. סוטה יד.], ג) [עי' תוס' מגילה כא. ד"ה אלמלא], ד) [נ"ל מפני חרב נטושה וגו'], ה) [עי' תוספות מנחות כט. ד"ה קולין], ו) נ"ל ליה, ז) רש"ל מ"ז.

* * *

הגהות הגר"א

[א] גמ' ד"א אין פגיעה כו' עד ואל תפגע כו'. נמחק: [ב] שם והשאר פרשים. נ"ב ורגלים:

* * *

מוסף רש"י

וילך חרנה. דמשמע למטה לחרן, וסדר כתיב ויפגע במקום דהיינו בית אל, דאכתי לא מטי לחרן (חולין צא.). **מקום שהתפללו בו אבותי.** האי בית אל לא הסמוך לעי הוא אלא ירושלים, ועל שם יהיה בית אלהים קראו בית אל, והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם והשדה שהתפלל בו יצחק, דכתיב (בראשית כד) לשוח בשדה, והכי אמרינן בפסחים (פח.) אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב, מאי שנא יעקב, אלא לא כאברהם שקראו הר דכתיב בהר ה', ולא כיצחק שקראו שדה, דכתיב לשוח בשדה, אלא כיעקב שקראו בית (חולין צא.). **קפצה.** לשון (דברים טו) לא תקפוץ את ידך, נתקצרה ונתקמצה לו (שם). **מיד ויפגע במקום.** כלפי שפגע כתבינו שבא כנגדו, ולדרשינן ליה נמי לשון תפלה כדכתיב (רות א) אל תפגעי בי (שם). **מיד בא השמש.** כדכתיב וילן שם כי בא השמש, למה ליה למכתב כי בא השמש, אלא ללמדנו ששקעה קודם זמנה (שם). **שמש שבא בעבורו.** שקעה בעבורו קודם זמנה (שם). אותן שעות שמיהרה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר שבע, מיהרה לזרוח בשבילו (בראשית לב לב).